

علوم اقتصادیہ و اجتماعیہ

مجموعہ علمکار

ہر ایک پرچہ کوئی شراوانور

مؤسسی

اعلیٰ شریف و شراوانور، شراوانور

مشریفات

نجات شراوانور : م - احمد شریف : آصف خان -
مباحث اخلاقیہ : جامع نوری - تجولات و کتبہ : جامع
نوری - ۱۳۲۷ سنہ منی اسلمہ منیہ لاجہ منی : محمد یار بدہ

مدیر و صاحب امتیازی :

محمد یار بدہ

لشمنی : ۱۰ شراوانور

استاذ مول

امور ادارہ و تحریر : طین مطہری

۱۳۲۶

تحويلات فكريه

— تدقیقات روحیه اجتماعیه —

هر هانگی بر محیطده یعنی بر جمعیتك معین بر زماننده حکمران اولان
حالت فکریه سنك بر هیئت عمومیه سی واردرکه بونی « افکار عامه » نامیه
تسمیه ایده بیلیرز .

ساحه سیاسیه واداریده ، هیچ شبهه یوقدرکه ، بو افکار عامه نك
تأثیراتی پك مهم و بویو کدر : بیکلرجه سنه دنبری تشکل ایدن جمعیات
سیاسیه هپ افکار عامه بی اوقشامق ، اك مستبد واك متجبر حکمدارلر
آرزوی خودلری ایچون بیکلرجه کشی یی قتل و اعدامده تردد ایتیز ،
بو خصوصده کندیلرینه قارشی بر مانعه تصور ایده مزکن افکار عامه یی
ولوتقلیط صورتیله اولسون طرفلرینه جلب ایتك احتیاجنی حس ایتمکدن
مستغنی قاله مامشاردر . صحایف تاریخیه ده اثبات وجود ایکن بوتون ظالملر
اك وحشی واك منفور جنایتلری اجرا ، قتاللری ایقاع ایتدیررکن بو
ظلم وعدوانی اذهان اهالییه بر عدل واحسان شکلنده کوسترمک ، افکار
عامه نك مجراسنی کندی لهارینه چویرمك ایسته ملری اثبات ایدرکه فکرك
وافکار عامه نك تأثیری هر زمانده ، هر محیطده بویو ک بر اهمیت و قیمت
اکتساب ایتمشدر . فقط بو حال عین زمانده اوویه بر حالت روحیه یی ده
اثبات ایدیورکه « افکار عمومیه » ویا ساده جه فکر دیدیکمز حادثه
هر زمان ایچون ثابت و بر قرار دکل ، بلکه بعضاً بازیجه آمال وهوسات
اتخاذ اولنه بیله جك درجه ده قابلیت تحویه و تبدیلیه یی بیله حائزدر . افکار

عامه‌ی ایستدکاری شکله تدویر ایدن، بوکا ایستیلان خاصه‌الاستیقتی بخش ایله‌ن سیاسیون ویا محررینک بو جهته مصروف اولان مساعیری حقیقت حالده علم‌الروح ایله علم حکمت اجتماعیه مزوجندن مرکب بر خلیطه علمیه‌نک تطبیقاتندن عبارتدر. سیاسی محررلر ویا اداره مأمورلری افکار عامه‌نک تمایلات حاضره‌سی تدقیق و ماهیتی کشف و بونلری تعدیل و تصحیح ایدرک منویات و مقاصد مخصوصه‌لرینه اماله ایچون استعمال ایستدکاری وسائط ایله طبق بر مرینک اذهان اطفاله قواعد ثابته اخلاقیه‌ی نقش ایچون استعمال‌ایتدیکی اصوله‌شبه بر حرکته بولونیورلر. و زوالی بشریت، زوالی خلق! مختلف مریرلر النده قالان بر طفل متحیر کی یوزلجه افکار متضاده‌نک اسیر و قربانی اوله‌رق ادوار مقدره تکاملنی اصرار ایدیور ...

ساحه سیاسی‌ی ترک ایدرک ساحه علمیه عطف انظار ایدرسهک، ادبیات و صنعت و ادیلرنده، اخلاقده، دیانته، فلسفه‌ده و حقوقده حکمران اولان افکار اساسیه عجباً لایتغیرمیدر؟ یوقسه تحولاته و بعض احوالده تغیرات حقیقیه‌ی کرفتار اولغه مستعدمیدر؟ ایشته بوراده بومسئله مهمه‌ی تدقیق، و نظریات و ابهاماتدن صرف‌نظر ایدرک صرف حقایق علمیه ایجاباتنه مطابق، حادثات متعدده ایله اثبات ایدیله‌جک درجه‌ده واقعه موافق بر صورتده تنویرینه صرف غیرت ایده‌جکزر.

علم حکمت اجتماعیه‌ده مصدق اولان تجارب واقعه‌یه نظراً بوافکار عامه حادثاتی ایکی دوره متعاقبه‌ده تحدت ایدر، یعنی یکدیگری تعقیب و توالی ایدن ایکی مختلف دوره‌نک محصولیدر: بر تحبسی دوره سکون که بو دوره‌ده متحصل افکار عمومی اوزون مدتدبری ثابت و بر قرار قالمش بر حالت اجتماعیه تطابق ایتمکه غیر متحرک کوروندکاری کی بر نظر سطحی عطف ایدنلره کوره بو حرکتسزلکنی محافظه ایتک مجبوریتنه ایمش کی کونورلر. بونی تعقیب ایدن اثری آز چوق متظاهر بر دوره

هیچانفرماده ایسه تحولات فکریه جریانلری تحصیل ایدر ، و بو تحولات فکریه تحولات اجتماعیه نك علامت ظاهره سی مقامه قائم اولدیغندن بو تحولات فکریه جریانلری بالاخره بو تون تحولات اجتماعیه یی تولید ایدر ، و یا بر قاصرغه جریانی کبی محو و نابدید اولور بری افراط دیگری تقریط درجه سنده اولان بوا یکی حالت فکریه مختلفه آرمه سنده اولمق اوزره اویله بر دوره تحویله واردر که بو دوره ده تحمرات انقلابیه ییکی بر جمعیت تشکیل ایتیش و بو جمعیت جدید استحالات جدیده و آتییه معروض بولنیش اولور. ایشته اصل حالت طبیعیه سنده کی حالت فکریه بودر . اڭ کوزل و محق انتقادات تاریخیه نك ، او وقایع تاریخیه نك معاصرینک غیریسی ظرفندن یغنی بر دور متوسطه یاپنیش اولانلردن عبارت اولمسی ایشته بوسبیه مبنیدر. زیرا معاصرین ظرفندن یاپیله حق تنقید او مفرط و یا ساکن افکار عمومیه محیطنده یا شامقله آندن آز چوق متأثر و مصاب اولمش بر فکرله یازمش اولور. و بویله بر تأثیر طرفکیری تحتده تحلیل ایدیله جڭ بر وقعہ یا مفرط بر شدتله بویولدیلور ، و یا شایان نظر دقت بر اہمال و لاقیدی ایله اهمیت ذاتیه سندن پک دون بر مرتبه ده کوستریلور . بو شائبه لردن مبری اولدینی تصور اولنسه بیله زماننک انظار عمومیه سنده اوغرایه جنی طرز تلقی چوق وقت اهمیتی انظار معاصرینده اسقاطه کفایت ایدر .

دیملک که افکار عامه بر طرفدن مثبت و متعدی ، دیگر طرفدن منفی و لازم صفتلر اکتساب ایده بیله چکندن حالات مختلفه یه کوره یا تأثیرات ایقاع ایدر ، و یا تأثیراته معروض بولنور تعبیر آخرله تحول ایدر و یا تحویل ایدر بو تأثیراتک و تأثیراتک و یا تحولات و تبدیلاتک مختلف ساحه لرده کی شکنلی و شدتی آیری آیری تدقیق ایدلم .

برمنتقد ویا بر فیلسوفك افق ادیسی محدود اولدینی ایچون «کوزل» ی
 قطعی ، لایتغیر اشکالی محتوی برغایه خیال ، ابدیتك بر تمال مجسم اساسی
 اولمق اوزره تصور ایدر . فقط تدقیقات واقعه لری ازمان مختلفه واقوام
 مختلفه یه تمید ایتك ایستیه نلر افلاطون ایله بووالونك بو فکر لرینك
 نه خصائص و حسیات بشریه نك تقدیر محاسنده کی اشتراکنه ونه ده بو حسیاتك
 حقایق مشهوده یه ایقاع ایتدیکی تحولات شکلیه یه اوقدر اهمیت و قیمت
 ویرمیه ن دیگر مسالك و نظریات ایله مصادمه سنی مشاهده ایتمه مك ممکن
 دکدر . بو صوك نظریه اصحابنه کوره بو نسپك ادب و صنعتده داخل
 اولمق اقتضا ایدر وایشته بو حادثه ، بو نسپیت طولانیسیله درکه ذوق
 سلیمده کی تحولاتك وحتی مبانیتلرك سبی ایضاح اوله ییلور .

بر اثر ادینك ویا اثر صنعتك اك باشلی مزیتی خوشه کیتکدر .
 حالبوکه خوشه کیتمك ایچون قارئك ویا تماشا كرك ذوق سلیمه مطابق
 وآنکله آهنگدار اولمیدر . شاعر و محرر انهامات و تصورات شخصیه نه
 منقاد اولدینی ظننده بولنور . وشرک سلاست آهنگداری ایچنده کندی
 خیالاتی تجسم ایتدیرمك فکرینی تعقیب ایدر ؛ حالبوکه اثری حقیقه
 ذی حیات ایسه یعنی یاشامق صفتیه لایق ایسه شاعر قارئ و تماشا کر لرینك
 خیالاتی حساس قیلمغه موفق اولمقدن باشقه برشی یایمامشدر . او ،
 حقیقت حالده ، بیامیهرك وایسته میهرك اك وضع واهمیت سزلردن
 بیله صادر اولان شعاعات فکریه وخیالیه یی برآزده طولاملش ، عادتاً
 برعده سه مقرب الشعاع خدمتی کورهرك بوشعاعات مختلفه یی مشمع و منور
 بر محر افنده عکس ایتدیرمشدر . اکتساب ایدیلان شان و شهرت بوضیاء
 مستعارك انعکاساتندن بشقه برشی دکدر . بونك اثباتی ده بر زمان اك
 شدتلی آلفیشلره واك بویوك تقدیرلره مظهر اولان آثارك اوزمانك
 مرورندن ، یعنی خیالاتی عکس ایتدیردیکی محیط فکرینك زوالندن

صکریه اکثریاً پرده نسیانه بورومسی ویاخود سابقه نسبتہ خلیجہ اضاعہ
اہمیت و قیمت ایتسیدر .

اگر کوزلک بویله جه نسی و عموک میلان تہ تابع ایسه ادبیات او حالده
جمعیتک برافاده سی، ترجمان افکاری اولور اویله برافاده که بالذات جمعیتک
مناظر متعدده، مشوشه و متحولہ سی کی مبتدل و تحولدر. جمعیت، براتقلابک
تقریبی ہنکامہ لرنده اولدینی کی، مخفی بر طاقم املرہ خادم فرقہ لره
انقسام ایتش اولسه ادبیات ده حساس برعکس العمل ایله ممنونیتسزلکی
وبرتحول آرزوسنی اظهار ایدہ جک افادہ لر ایله طولار. بویله بر دورہ ده
صورت ظاہرہ ده مشہود اولان شی حریص شهرت بر غیرت نفسدن متحصل
مجادلات مسلکیہ دن، مکتب و فکر منازعاتندن بشقہ برشی دکلدہ؛ حالبوکہ
حقیقت حالده بوجادلات آردہ سندنہ تولد ایدن شیر برطاقم احتراصات
و تمایلات جدیدہ در. بوهنکامہ لردہ یکی اسکی ایله مجادلہ ایدر، و مجادلہ نک
ایلک صفحہ سی اسکینک وقار سابقی وحشمت غنغیہ سی سلب وازالہ
شکلندہ تظاہر ایلر .

تاریخ، ادبیاتک و صنعتک هیچ بللی ایتدن نہ قدر تعرض و ہجوم
وسائط متعدده سنہ مالک و ہر درلو تضیقانہ رغماً بو وسائطی استعمالہ
موفق اولدقاری اراۃ ایدر.

سانسورک کمال شدتہ حکمفرما اولدینی حکومت مستبدہ دور لرنده
مؤلفار مجاز و کنایہ یه، حکایہ لره مراجعت ایدر لر. مثلاً اسیر اولدینی
جهتہ حقوق سیاسیہ سنہ بیله مالک اولیان یونان حکما سندن «ازوپ»
ایله فرانسر لافونتن حکمدار لک ظلملرینی، حدتلیخی، کبر و تعظملرینی
اوقشامق ایچون حیوان کسودہ سی تحتندہ زمانہ زمامدارانک تبصصات
مرایانہ لرینی، راہلرک اطوار لایقیدانہ لرینی، حاکم لک جرأتلرینی،
عسکر لک مظالمی تصویر وافہام فرصتی بولمقدہ اظهار عجز ایتہ مشلرایدی.
داماد ابراہیم پاشا انقلابی متعاقب تحدت ایدن بالدیری چیلاقلر دوز

فوضاویسنده شفیق افندی اشرارک حرکات باغیانہ سنی، زمانک کچیردیک صفحات انقلابیہ بی چتین و صوک درجه مصطلح عبارہ لرایلہ نقش و تصویر ایدہ بیلدی. اون طقوزتجی عصرک صوک ربغندہ ویکرمنجی عصر مدینتک عشر اولندہ حکمران اولمش و بونجه امثلہ تاریخنجه دن اقتباس ایتدیکی دروس شیطنت ایله و او عصر ترقیہ لایق برشدتله اک صیق بر سانسوری تطبیقه حصر مساعی ایتش اولان عثمانی دور زائل استبدادیسی بوقدر تقیداته رغماً اسیر قلبرده تراکم ایدن غیظ و خصومتی، اشتیاق حریتی تسکین ایچون رنگین قلملرک عشق و محبت شکل مجازیسی تحتندہ اظهار تاؤه و تالم ایتلرینه مانع اوله مامشیدی.

هزل و مزاح وادیس دخی طوغریدن طوغری به ایرادی مهلك و مغایر بصیرت اولان انتقاداتی، مخالفت فکریه بی اظهار و توجیه ایچون کوزل بر واسطه در. چونکه هزل نویسلکده استاد اولان «رابله» نک تعبیری وجهله «خلق، مغدی ایلکی امه سنی، و بوندن حصه استفادہ سنی، اخذ ایتمکی بیلور». بو وادیده یازیلان بوتون تلمیح و کتایه لر، نره به متوجه اولورلرسه اولسونلر، غایت مهلك جریجه لر آچار، چونکه عموم، بو وادیده اولقی اوزره یارم یامالاق تلفظ ایدیلن بر کله نک معناسنی بیلہ آ کلامق، معطوف الیہی اولان هدفی کشف ایتک ایچون صوک درجه ابراز جهد و اقدام ایدر، و هر کله تحتندہ مستر اولان فکر استہزائی آ کلامقلہ اظهار حظ و شادمانی بیلہ ایلر. الیوم محیطم زده رایج اولان مزاح نویسلسکک۔ بو کله تحتندہ جداً مزاح تعبیرینه لایق اولان پارچه لری و رسملری قصد ایدیورم، یوقسه القاظ مستہجنہ هیچ بر وقت بونامہ کسب استحقاق و ولایت ایدہ منزل۔ عوامل اصلیه سندن بری، هیچ شہہ سز، اداره عرفہ در. اداره عرفہ نک توهم ایدیلن شدتی انتقاد و مخالفت فکرلرینی بر طرز مزاح نویسدہ تحریرہ سوق ایدیور.

بالخاصہ تیارودہ کتایه لر او قدر قولایقلہ تجسم، مقصد او قدر

وضوحاً تعین استدیریلورکه اساساً مؤلفک شریک فکر ومقاصدی اولان آقئورک بر وضعیتی ، بر اشمئزازی ، بر کوز قریبیه سی ، بر طرز تصوتی ، تلبسندہ کی اوافق بر شکل خصوصیت ، جلدلرله یازیاردن دها مفصل ودها واضح بر صورتده فنالئی تشریح ، قہقہہ یی ویا حدتی جلب ایدر . اداره سابقہ نک ؛ وطن و سلسلہ ترک ، زوالی چوجغک اوینانیدی تیاتروی بیله خاک ایله یکسان ایتیمی کلی آغوبک وقومپانیہ سنک اوضاع واطوارینک اوینانیدی عشق حریتی حس ایتیمندن ؛ نامق کال مرحومک شمشیرالفاظنک محیط عثمانیده تسخیر ایتدیکی کشور قلوبی استرداد ایتک املندن ایلر و گلشیدی .

معافیہ محررلر مروت بویله بر کر بویه صامق لزونی حس ایتزلر بونلر مستثا وفوق العاده زمانلرک تعبیر مخصوصی وجهله ادوار انقلابک ضروریاتسنددر . بوراده بوتون جدالرده مشهود اولان قانون تدریج حکمنی اجرا ایدر . ضعیفک سلاح مجادلہ سی دائماً مساعی ذہنیہ وفکریه ایله مترافق اولسی طبعیدر ؛ آنک ایچون ضعیف تعرضاتی آچیقندن آچیغه اجرادن محاببت ایدر . بناء علیه فرقه مجده حالت ضعف و ناتوانیسندہ توجیه ایتدیکی حمله لری کنایه و مجاز شکلی تحتندہ ستر ایتک مجبوریتده بولنور . فقط بو فرقه مجده اکتساب قوت وظفر ایتدکجه کنایه لرها شفاف بر منظره اخذ ایدر ، و کتدکجه آچیقندن آچیغه تعرضلر کنایه مقامنه قائم اولور . بو حالده تنفیداتده دها جسور ودها آچیق اولان قومدی شکلنده کی تماشالر و افسانہ لر رواج بولغه ، حکومتہ ویا زمامد اران امورہ ویا مختلف فکرده کی فرقیہ مہلک سهام تعرضلر حواله ایتمکک باشلار . مثلاً اون دردنجی لوئی دورندہ صنوف ممتازہ یی بورژوا صنفندن اولان « مولیر » کنایه ضربہ لری ایله اوقشامشیدی ، فقط انقلاب کیرک واپسین تحدشدہ وضع بر ساعتجی اوغلی اولان « بومارشہ » زاد کابن صنوفہ قارشی زهرلی رباعیاتی انشاد ایتمکدن حذر ایتہ مش ،

وعموكم آلقیشلری آره‌سنده بوضوف ممتازه‌ی بولندقلری موقع عالیدن تجرید ، عظمت واحشام سابقلری ازاله ، وبونلرك « طوغمق زحمتی اختیار ایتمكدن » بشقه برمزیتلری اولدیغنی اعلان ایتشدیر .

مع‌مافیة حكومتك بونجه تقیداته رغماً آچیق وشدید هجویه‌لرك منعی معارض ومخالف فكرلرك اسكاتی هیچ بروقت ممكن اولمامشدر . بوقیل فكرلر ، بونلری نشر وتعمیه ساعی وبونلردن ملتذ اولانلرك عددی نه‌قدر زیاده اولورسه اونسیته فضله اولمق اوزره ، هر مملكتة دخول ومستولی اولورلر . دوره اسارت‌مزده اوراق مضره دینلن وحكومتی تنقید ایدن نشریات احرارانه‌تك بوقدر تقیداته‌رغماً مملكتة‌مستولی‌وافراد آره‌سنده منتشر اولسی بونلرك قرائته حریص كمیسه‌لرك چوققلقدن ، تعیر آخرله افكار عمومیه‌نك بونلری حسن قبوله متمایل بولمسنندن ایلرو كلشیدی

واقعا هجو تنقیده طرز تنقید زمانه ومملكتة كوره تحول ایدر ، فقط هر وقت غایه وحدف بردر مع‌مافیة بر جمعیه ویابر فرقه‌یه خوش کورونمك ایچون اخلاق وعادات خیالیه ویاحقیقه‌نك نقش وتصورینده ذوق سلیمنی جریحه‌دار ایتمكدن مجانبت وبالعکس بونلرك تمایلات واحساساته مناسبات ایتك اقتضا ایدر . الكبلیغ واك پارلاق بر اثر ادبی عمومك ذوق سلیم مخفی ویاطامرینه معاكس اولورسه سوء ظن وحدت عمومیه‌ی‌جلب‌ایدر ؛ دوچار اهامال ونسیان اولور وبالعکس متوسط برقیمت ادبیه وفکریه‌ی‌ی‌حائز اولان بر اثر محضا عمومك حالت فکریه‌سنی اوقشامقدن طولایی بویوك برقیمت ورغبت اکتساب ایدر فقط بویاکی نوع اثرلر تخصیص ایدلدکلری محیطك ، افكار عمومیه‌نك دائره تأثیرندن اخراج وتجرید اولندقلری ، کبی‌الپارلاق موفقیت‌لره تنوج ایدرلر ویاخود لایق اولدقلری موقعی بولورلر بوزمانده آرتق اثر ، طبق صوغومش برلاوه بکزر وقیله بواثرك شرارات ممنونیت ایلاد ویآتش غیظ وحدت ایقاد

ایتمش اولمسی کندیسنک عشق ویا نفرتک، غیظ ویا رغبتک حرارت انفاسیه تسخین ایدلمش اولمسندن نشئت ایدر عمومک ذوق سلیمنک تعبیر آخرله افکار تمایلات عمومیه نك مؤلفلر اوزرنده نصل اجرای تأثیر ایتدکلری، و بر تأثیر متقابل نتیجه سی اوله رق آثار ادبیه نك ده حصرتخصیص ایدلدکلری محیطک ذوق سلیمی وحس بدیعیسی اوزرنده نه کی تأثیری حائز اولدقلری اک زیاده آثار تماشائی نك دم تمیلنده آنی بر صورتده تظاهر ایدر. محرک موفق اولمسی جمعیتی علاقه دار ایددجک وقایع، اشیا واشخاصی حسن انتخاب ایتمکدن و بونلر واسطه سیله عمومده، آز چوق ظاهر ویا تخفی بر صورتله افکار عمومیه ده بر حس محبت، بر حس تقدیر، ویا بر حس مرحمت حاصل ایده بیلمکدن طولاییدر. چونکه بوکی احوالده مؤلف اقتدارینی تسلیم ایتدیرمش، رقیلرینه فارشی عدم اعتماد حس اویاندیرمش، بونلر علیه ده بر حس غیظ وخصومت تجلی ایتدیرمه که موفق اولمشد. بر محرک موفقیتسز لکه گرفتار اولمسی عمومک انتظارینه، آمانه، اشتغالاتنه مغایر بر لسان قوللانمکن، املنه موافق برشی تجلیسنه مهالکانه منتظر اولان عمومی آلداتمش اولمسندندر. بوکی احوالده محرر یالکز لاقیدی ونسیانه محکوم اولقله قالماز، بلکه عجمیلک سیئه سیله سامعلرینک حسیات صمیمیه سنه طوغریدن طوغری به تجاوز ایتمش اولورسه یوهالره، شتملره، متهورانیه تزییقلرینه بیله معروض قالور.

حیات اجتماعی بر تماشا حیاتنک واسع وجسم بر مقیاس داخلنده بر تمیلندن بشقه برشی اولمدینی ایچون بوتون مؤلفلرک و بوتون محررلرک حیات ادبیه لرنده وضعترلنده اوغرا دقلری حاللرده تماماً بوکا شپهدر. بر محرر هیچ بر وقت کندیبسی ایچون یازماز. بر موفقیتسز لکدن طولانی حاصل اولان مایوسیتنی انحق ایلروده محتمل بر موفقیت دوشونجه سیله وپک کو چلکله ازاله ایده بیلور. بالعکس رغبت و موفقیت آنی تشجیع، واقظاف ایده بیلدیکی ثمرات مدایح نسبتنده مسلکنده دهها ثابتقدم

بر صورتده طی مراحل ایتسانی تشویق ایدر دیگر طرفدن عموم خلق دخی بو سایهده حسیات حقیقه سنی دها واضح بر صورتده حس و تقدیر ایتمه موفق اولور حالت معتادهده بوفکر وحسری خلق اعماق دماغنده انجق درین بر ایکلئی حالنده حس ایده بیلور . حالبوکه بو حسیات بر شرک سلاست موزونه سی ، کلمات مقفاسنده تردیف ، بر شرینک آهنگ موسیقارینه اشتراک ؛ جاذب و نظر فریب الوان ، محرك حس خطوط و تصاویر شککنده تجسم ایتدیرلمش ؛ الحاصل بر شکل بدیی و صنعتکاریده افاده اولنش اولنجه افکار عامه بو حسری دها جانی ، دها آمر و متحکم ، دها انبساط آور و منبسط ، بونلرک انکشافنه مانع اولغه چالیشان قیود قانونیه ویا عنعینه یی کسره دها زیاده قابیلی بر صورتده حس ایتمه موفق اولور . و بویله لکه حس بدیی و صنعت دخی ادوار تکاملیه سنی ، ملتک احوال اجتماعیه سیله موازی و متوازن بر صورتده ، اصرار ایلر ...

۲

فقط ساحه ادبیهده یکی ایله اسکی آره سنده کی جدال نه قدر شدتلی اولورسه اولسون مجادلات مدیده فکریهده قره غول مصادمائی مرتبه سنی تجاوز ایده من . اصل حرب حقیقی ساحه اخلاقیه ، دینه و حقوقیهده حکمفرما اولمشدر .

تحولات اجتماعیه نك پیشدارلرندن ، علامتلرندن بریسی ده اخلاقده معنای اخلاقینک تحولاتیدر . برهرج وهرج سیاسی ایقاعنی التزام ایدن طرف نظرند بویله بر زمانده خیر شره انقلاب ایدر ؛ دون مقبول و معتنا طوتولان بر حرکت ، بر حادثه شیمدی منفور و قییدر ؛ اسکی غایه فکریه رد ، تحقیر ، تزییل ایدیلرک برینه برنجی به تماماً ضد و معاکس اولان ایکنجی برغایه فکریه ، یکی برامل و مقصد قائم اولمشدر . سکون اجتماعیی تهید ایدن انقلاب نه درجه اساسلی و شدتلی اولورسه اسکی معنا و فعل خیرک بوسقوط و معکوسیتی او قدر متمد و مکمل اولور .

اساسلرده کی بو قطعیتسزلك ، بوتردد ؛ افكارك ثبات ناقابل تزلزلنه معتقد ویا « فکر مطلق وقطعی » ایله تأسیس مناسبت و آکا مالکیت تصورنده اولانلری متحیر و اندیشه ناک ایلر . بو حادثه زلزال و تحول ، حالبوکه ، نظر علمده غریب کورولمز ، چونکه بدیهیات علمیه دندرکه « اسباب مختلفه نتایج مختلفه تولید ایدر » . هر زمان افراد مشکله جمعیت بر قسمی عین شرائط تحتده بولماز ، عین تربیه یی آلاز ، و عینی محیط داخلنده تکامل ایتمز ، و بناءً علیه مختلف طبیعتلر اخذ ایدر ، دیگر بر طاقم مطالب و آمال بسار ، و یکی بر چوق فکر و معالرتجلی ایتدیرر ، ایشته بو اسباب تحتده اوله رق تشکل ایدن اقلیم فکری ، اسکیدن بوسوتون بشقه بر منظره اکتساب ایدر .

بوافکار متضاده مسالك فلسفیه ، دینی و اخلاقیه ده نه درجه مبین ویا موافق بر حالت ایقاع ایدر سه ایتسون ضایه هدفی تحری حقیقه متوجه اولان علم بونلردن متأثر اولماز . مع مافیه هر زمان خیرك تبدیل شکل ایتمسده و بر جمله فکریه دن دیگرینه انتقال ایتدیکنده هیچ شبهه اولنه ماز . تاریخ بیطرفانه تدقیق و محاکمه ایدیلنجه ساحه اخلاقیه ضایه فکریه سنده بر چوق بوقییل مبنایتلری ، خیرك شره ، و بالعکس ، استحالاتی ، و بعضاً ده اوزون مدتلردنبری تلغین و نفرت ایدیلن قواعد اخلاقیه نك تکرار تمثیل و تجسدینی ارائه ایدر .

مثلا پتپرستلك ایله خرستیانلق آره سنده کی تضاد و مبنایت پك ظاهر و قطعیدر پتپرستلكك عالی کوردکارینی خرستیانلق ردایدیر ؛ پتپرستلكك خیر و فضیلت نامنه یاد ایتدکارینی بر خرستیان بر نظر حقارت و خصوصتیه تلقی ایدر . مثلاً اسکی یونانیلرک شکلده کی ظرافت و حسنه ، اوضاع و اطوارده حسن تناسبه ، لطافت و جیهیه یه بازولرک چویکلك و یوموشاقلغه قارشى بر حس تعبدلری وار ایدی . بناءً علیه پیندارك شعرلرنده اولیم او یونلرنده کی مصارعانك ، موفقیاتك ، قوت او یونلرینك مدحنی ایشتمك

استکثار اولغاز بو کیمسه بی متعجب ایتمه ملیدر . بر وقتلر صنعتکارلر
پاروس مرمرلریله اک متاسب اشکال بشریه بی کمال عشق و حرارتله تحت
و تصنیع ، وآله وآلهلرک چلاق وجودلری تستره لزوم کورلیدن عمومی
میدانلرده علناً شهیر ایدیلور ایدی . اولزمانلر دم هرم و بیریده بیله
حسن لطافت قارشى بی حس وتأثر قالمغاز ایدی : «الهن» ک تصویر
دلفری قارشوسنده زانوبزمین تحسین واستغراق اولان اختیارلر بیله
زمان قدیمک بو آفت فتنه خیزینک محیطلرنده ایقاع ایتدیکی هر ج ومرجی
عفو ایتمک احتیاجی حس ایتمه ملری قابل اوله مایور ایدی .

خرسنتیان نظرنده ایسه وجود ، بر غبار کیمار ؛ دها طوغریسی
پلاپاره لر ایله ستر ایدیله مین بروحل قلیل المقداردر . حسن ولطافت ،
بر طعمه وله غریب شهوتدن عبارتدر : آنک ایچون بر زاهدۀ ثلث ؛ زلف
زرناری ایله افتخاردن زیاده ، بوتون آمال دنیویه سیله قطع ایتدیکی علاقه نك
بر تمثال مجسمه نی تنظیر ایچون کبی آنی کلیاً قطع وفدا ایدر ؛ سهام
انظارینی حواله ایله تماشاکرلرینی جریحه دار ایده جک یرده ، آتنده
بر چفت پارلاق کوزی احتوا ایدن اجقان جفاپیشه نی مستغرق بولندی
یأس و کدرک بر نظیره سی کبی زمینه انعطاف ایتدیر مشدر ؛ شوخ و متبسم
اظواردن زیاده هر وقت تمثال آلام و ملال بر طور مخصوص حزن
و کلال محافظه ایدر ؛ لطافت وجهیه نی تشریدن زیاده چرکین بر وضع
وطور ارائه ایتمک حریصدر . جسد ، اتم و وبالک حامل حمولی اولدینی
جهتله آنی هر زمان تعذیب ، ازعاج ، صوم ریاضت ایله عصیانلرینی
تسکین ایتمک اقتضا ایدر .

حالبوکه عبده اصنام ؛ حیاتک بوتون لذائندن چاشنی سنج اولور ،
و حرکات ظاهره معیوبه دن اجتناب شرطیله انواع مشتهاتدن بریسی رد
و تحقیر ایتزلر ایدی . دیوردن ، تیمون و بر قاج عجیب الاطوار اشخاص
سرور هوالرینه لیمه لیمه لباسارینی ، وحشی ریش و ذقنلرینی حیات

در بدر لرینک بر تمثالی کبی علی ملاء الناس سور و کلکه مساعده ایدر لر ایدی. بر یانده بر حکیم کبی مشرب؛ بیت مضیقی ایچنده دمکداز اضطراب اولمقده ایکن، اوته طرفده معطر، تنوج ازهار ایله مکمل قیافتلریله؛ نعمات عشقک تغنی، مزامیر طربک ترنم ایتدیکی شو خان لطافتک رقصان اولدینی ضیافتکده و سفاhtکدهده شتابان اولان خلقک حرکات اذواق آلودینی فلسفه افلاطون ترویج و تأیید ایدر ایدی. رومالیر ایه عشق سفه و طربی یونانیلردن ده یوکسک مرتبهیه ایصال ایتیش، و اوته کیر قدر تراکت حس ایله متحسس اولمدقیری ایچون افراط و مجاهره دن تحاشی ایتیه جک بر درجه رذالت پرستییه واصل اولمش ایدی.

ایشته بوقدر شائق و رقصان ادوار سفهی متعاقب عالم اخلاقیده قناعت فکریه تحول ایتمه، و بوسبوتون یکی بر طاقم فکر لر، قناعت لر تعمیم واسکیلره غلبه چالغه باشلادی. آرتق یالکیز آرزوی سفه و مشتهای تعدیل دکل، بلکه مال و مناله فضله و بی لزوم بر نظرله باقق، آلام حیاتییه لاقیدانه تحمل ایتک بر فضیلت اولق اوزره تلقین ایدیلور ایدی. دون بر خیر اولق اوزره طانیلان سفه و شهوت آرتق بر شر اولمش ایدی. او یونلر، اکلنجه لر، طنطنه لی دوکونلر محو و منعدم اولمش؛ بر حیات زیر تراب، هر معناسیله مظل و حزین بر طرز معیشت باشلامش ایدی [۱] ساده و هر در لولذا یددن آزاده بر طعام ایله سسدر مق ایدیلور، فقر و ضرورت، رنج و مشقت، مرض و سقالت مدار فقر و سعادت عد اولنور ایدی: «آغلایانلر نه بختیاردر!» دستور حزن پرستی فرمانفرما اولور ایدی.

عائله مناسباتی بیله دوچار تول اولمشدر. ازمنه قدیمده ازدواج عرف و عادتله تأسس و قانونلر ایله تأیید ایتمشیدی. خرسیتانلر غندنده ایه ازدواجه یالکیز عادیاً مساعده ایدلش ایدی. بکارلق تجیل، بکارت نسویه توقیر ایدلمکه باشلاندی.

[۱] خرسیتانلی مبادی انتشارنده، معلوم اولدینی اوزره، یر آلتنده «قاناقومب» دنیلن مغاره لرده تأسس ایتمشیدی.

بیتپرستلکده عائله پک صیقى قیودوروابط ایله مؤسس اولدیغندن
اوزون مدتلر عائله میاننده پدرك حق حیات و مماتی بیلله طائش ایدی ؛
اولاد پدربنه علی العمیا اطاعته مجبور ایدی . خرستیانلغک تأسیسه پدرك
بو حق حاکمیتی قناعت دینهیه مخالف اولان جهتلرده احما وازاله ایدلمشدر .
بوتون بومبایتلرک هپسی ده شایان دقتدر . چونکه هپسندده بریسنک
توصیه وامرایتدیکنی دیگرى ردونهی ایدیور . روما قادینلری ، ژووه نالک
روایتیه کوره ، اعداد سنینی قونسلوسلرک اعوام سلطنتلریله دکل ، بلکه
قوجه لرینک عددیله حساب ایدرلر ایدی . خرستیانلق ایسه بونک
بوسبوتون معکوسی اولق اوزره طلاق منع ایتشدر .

بو افکار و افعال متبانیة اخلاقیه الی نهاییه تریید ایدیله بیلور .
هپسندده کوریه جکدرکه اسکی غایة فکریه محو وازاله ایدیله رک اوصاف
حسنه یی قیجیه و بالعکس قلب و تحویل ایدن یکی غایة فکریلر
قائم اولمشدر . فصاحت ، خطابت ، علم طبیعت ، محاضرات بوتون
بونلرک هپسی برمدت صکره عاطلره قالمش ، سکوتیلک ، وحدت ،
ازوا بو خصائصک کافه سنه قائق عد ایدلدى . صنعت فائده لی عد اولمق
شویله طورسون ، مهلك اعتبار اولمشیدی . دور تصوفه داخل اولان
افلاطون خیالخانه سنده بنیاد ایتدیکی « جمهوریت » دن [۱] شاعرلری
اخراج ایتش ، فقط بونلری طرد ایتزدن اول بر اکیلل ازهار ایله
تتویج ایتکی اونوتما مشدر . روما و یونانستانک صوک کونلرنده آرتق
آقتورلر عادی ماصالجیلر زمهره سنه ادخال اولمش ، تیاترولر بررخرا بخانۀ

[۱] « جمهوریت » افلاطونک الک ابی بر طرز اداره تحریسته دائر اوله رف
اونی ایکی کتاب اوزرینه قلمه آلدینی بر اثردر . « طوماس موروس » ده -
انکلیز فیلسوفی - « اوتوبی » نام اثرنده افلاطونک بو فکرنی آکدیرر بر
جمهوریت تصور ایتشدر .

اخلاق، سیرقلبرر دار وحشت منزله سنہ تنزل ایدلمشیدی. قوای جسمیہ، مصارعہ لردہ مہارت، محاربہ لردہ شجاعت ... بونلرک ہپی حلم و صبرک، تحقیری هضم و عضوک فضیلتلری یانندہ هیچ قالمشیدی. کبر و عزت نفس دکل، بلکہ سرفرو و اطاعت بر خصلت ممدوحہ اولمشیدی؛ چونکہ بویوکلرک مغلوب و مقہور، ضعیفلرک غالب و منصور اولہ جقلری دورہ حلول ایتمشیدی.

افکار اخلاقیہ دہ کی تضاد و مبایت یالکز خرسیتانلغک ظہوری ہنگامہ لرینہ منحصر دکلدر؛ حتی بو مبایت، بشریتک معین و قطعی بر ترقیہ طوغری تکامل ایتمشنک بر نتیجہ ضروریہ سی دہ دکلدر، بلکہ بشقہ دورہ لردہ دہ تحدت ایدر، فقط او صرہ لردہ تفوق و رجحان عین ساحہ لردہ او قدر و وضوحہ تجلی ایتمز. اوزون مدت لر خیر و شری، فضل و قبیعی تعیین ایدن افکار غنیہ؛ یالکز تنقیداتیہ. استہزائہ، نفرتہ مجدده نك تعراضانہ هدف اولور.

قسطنطیندن اول خرسیتانلق غایہ فکریسی بترستلک غایہ فکریسی ایلہ مجادلہ یہ محکوم اولمشیدی. آندن صکرہ اوروپانک ہر طرفندہ تحقق، انتشار و تآکد ایتشد. بناء علیہ خرسیتانلق بوتون قرون وسطا مدتجہ پاپالقی قوتلریلہ، انکیزیسیون اوتودافہ لرلہ بوتون میلانات مخالفہ یہ غلبہ و آنلرہ مانع اولاجق درجہ دہ قوتلی بر صورتہ حکمران اولمشیدی. فقط رہنسانس دورندہ افکار مخالفہ تجلی و کسب جسامت و قوت ایدیور. اولوقت، عصر لر جہ مدت وجدان اخلاقی و دینی بی اعمال و تثبیت ایدن معانی اخلاقیہ نك ہر کون حکم و نفوذلری غائب ایتمکدہ اولدقلری کورولدی. بر دہا عودت ایتہمک اوزرہ دوچار قہر و تذلیل ایدلمش ظن اولنان بترستلک اخلاقی تکرار اکتساب قوت و نفوذ ایتہمک باشلادی. ایشہ «آرازم» ک «جتک مدحی Eloge de la folie نام اثرندہ

سرد ایتدیکی فکر لرله بو حسیات مخالفه ترحمان اولمقدن بشقه برشی دکلدر .

واشته آرتق بوندن صکره تکرار کنجلك ، صحت ، قوت یکیدن سه ویلکه باشلا یور ؛ حسن ولطافت ، کندينی اعلا وتأيید ایده جك بوتون آثار وقرعایله تکرار احراز غلبه وا کتساب ظفر ایدیور : صنعت آرتق سارارمش چهره لره ، قارارمش تناره رغبت ایتز ایدی ؛ بلکه تصویر مریم بیله رافائلرک فیرچسی آلتنده برحسن مشعشع پر لطافت اکتساب ایتدی . اکلنجه لر ، اویونلر ، طربلر ، تیاترلر ، ضیافتلر ، رقصلر تکرار ظهور ایدیور و بوراده سرای قادینلری پیشوالری اولق اوزره تأسس ایدن سالون حیاتنده قادینلر بوتون شعضه حسن و آنلری نشهر واعلان ایچون برهنه ساعد وسینه اثبات وجود ایدیور ایدی . غدوبت آرتق بر حال مرغوب واعلی اولق اوزره تلقی ایدیور ، بالعکس رهبان علیهنده هر طرفدن طوفان اعتراض یاغدیور لیور ایدی . لوترک اصلاحات دینی سندن صکره آرتق بکارلق خلاف طبیعت واساساً مغایر اخلاق اولق اوزره عد و اعتبار ایدلمشیدی . سقولا ستیق ؛ لسانی بوتون زیب و زیقملرندن تجرید و صرف افکار بی معنائک تصوتنه مخصوص بر طرزه افراغ ایتمشیدی . عکس العمل تأثیر یله بوتون بونلر رد و تعدیل ایدلای . آرتق لانی لسانیک اسقولا ستیک دیکنلکلر نده افتان وخیزان یورویه جك یرده لسانی عوام تزین ایدیله رک آکا عظیم بر ثروت ولطافت بخش و آثار قدیمه نمونه اتحاد اولنه رق اووادیده لطیف و مفید و مغدی فکر آثار فکریه اصدارینه صرف همت اولندی . عمومک ذوق سلیمی ایله تشوق ایدن ادبیات سلاست شعریه بی احیا ولطافت تعیر واقاده بی تکرار اکتساب ایتدی .

بوصورتله کرک اخلاقیات و کرک ادبیات ، تکامل اجتماعیک هلزون نظریه نی اثباته ماصدق اوله جق بر صورتده برخط هلزونی رسم و تعقیب

ایتدکدن صکره خط تکاملده اسکی نقطهسنه عودت ایتش اولیور ایدی .
قرون وسطا اعصار مدیده سنک کرسی واعظلرینک مقامنه تیاترو
درسلی قائم اولیور آرتق تماشا کرانک آلفیشلرینه وتقدرینه مظهر
اولان حرکات نه محویت ، نه مسکنت ، ونه ده تحقیرلره قارشی عفو و مرحمت
ایدی ؛ بلکه کبر و وقار ، عنف و شدت ، محافظه شرف و ناموس ، دوئللور
اولش ایدی . رهبان تیاترلری لغت ایله آفروز ایتش ، نیقول ، درام
محررلری ایچون « خلقی زهرله ییچیلر » تعبیری قوللانمش اولغله برابر
تیاترلرک تکملنه ، ترقیسنه هیچ بر قوت مانع اوله مامیشیدی .

بر انقلاب تقریبی هنکاملرنده بو قیل مبانیت اخلاقیه لرک موجودیتی
اثبات ایچون فضله تفصیلات اعطاسنه لزوم یوقدر . بو مبانیتلر هر وقت
اوقدر حاد و اودرجه درین اولماقله برابر اساساً موجوددر . انقلاب کبیرک
مبشرلری اولان آنسیقلوپدیلرک « مقصد استعمال ایدیلن وسائلی
مشروع قیلار » قاعده اخلاقیه سنی دستور حرکت اتخاذ ایدن ژه زویت
وژانسیستلرک فلسفه و اخلاقده وضع ایتدکلری قواعدک قواعد زمانیه
اخلاقیه اولان مبانیتلرینی تخطر کنایت ایدر .

بو قواعد متباینه اخلاقیه نک بربرلرینه نه قدر ضد اوله بیه جکلرینی
ارائه ایچون حقوق بشر بیاننامه سنک « حق تملک تعرضدن مصون
و مقدسدر . » طرزنده کی اون یدنجی ماده سنه جواباً « پرودون » ک
« حق تملک ، برسرقتدر ! » طرزنده ایراد ایتدیکی قاعده یی ذکر ایتک
اثبات مدعای کافلدر .

ساحه اجتماعیه ده یالکز بر اختلاف فکری درجه سنده قالمیرق قانلی
محاربه لر ، مدھش خصوصت لر تولید واحداث ایدن بو اختلافات اخلاقیه
ودنیه عجیباً محو و زواله یوز طوتمش میدر ؟ زمانم زده اختلافاتک مبدل
اتلاف اولمق شویله طورسون ، کیتدکجه اکتساب شدت ایتدیکی
کورپورز . کارل مارکسک « برابتر کینک بیاننامه سی » نده ذکر ایتدیکی

شوعبارده ، که فرقه عظیمه اشتراکيونک بر کتاب منزلی مٹابه سنده در ، زمانمزدہ افکار ومعانی اخلاقيه ده کی اختلافاتک درجه سنی وشدتی ارأه ایدر : « قوانین ، اخلاق ، دین ؛ اسافل ناس ایچون اوپله بورژوالغه مخصوص افکار باطله تشکیل ایدر که بونک آرقه سنده هپ بوصنفه . مخصوص برچوق منافع عادیه استتار ایدر . »

صکره بوافکار متضاده اخلاقيه ساحه سیاسیه دهده تأثیرینی اوقدر شدتله اظهار ایدیور که میدانه کلن بر چوق مسالک متضاده سیاسیه عالم اجتماعی مردم پر مرج و مرج برحالت هیجایه ایصال ایدیور . جمعیتلر بو اختلافات فکریه نک سیئه سنی هر وقت برحمای مزمنه نک رجفات . اضطرابی چکمه که محکومیت صورتیله تأدیه ایدیورلر .

قاضی کوی ۳ کانونی ثانی سنه ۳۲۶

یربع نوری

